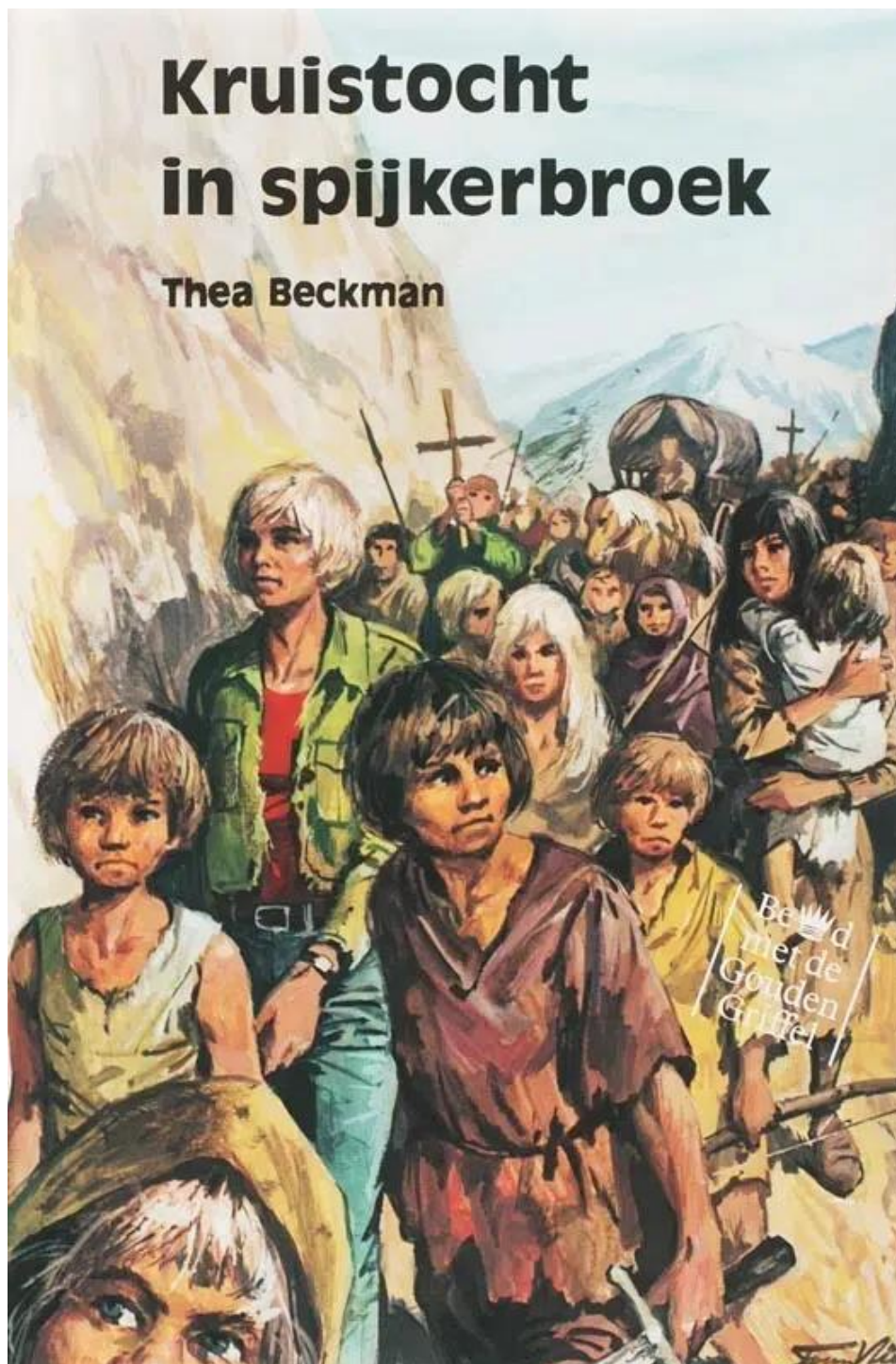

Thea Beckman (1923-2004), *Kruistocht in spijkerbroek* (1973)

Vragen en opdrachten voor de leerlingen

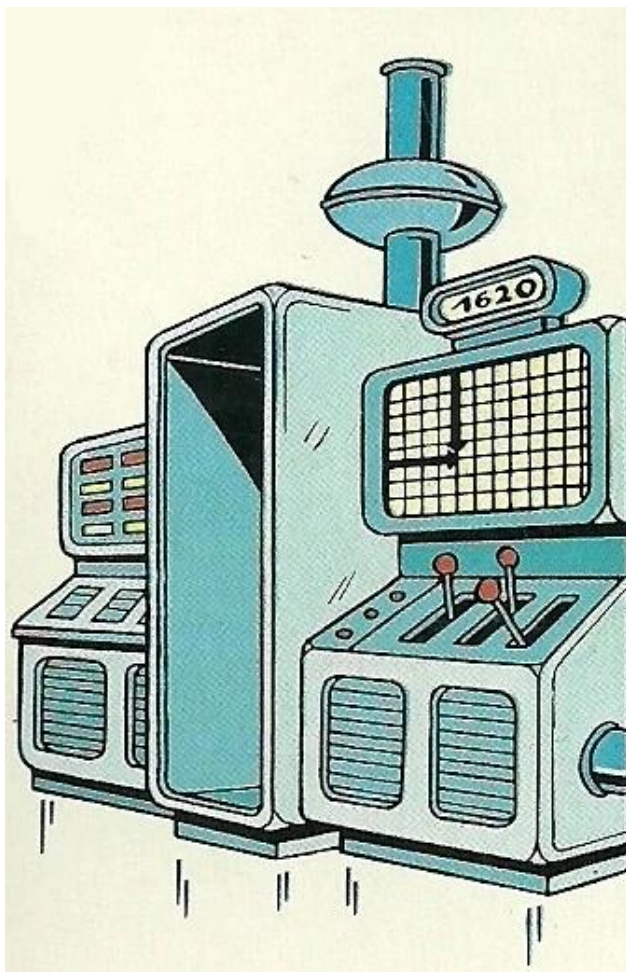

Afbeelding: Omslagillustratie van F. van Vliet voor *Kruistocht in spijkerbroek* (Publiek domein)

Bron: <https://lemniscaat.nl/boeken/kruistocht-in-spijkerbroek>

1. Heb je ooit de strips van Suske en Wiske door Willy Vandersteen gelezen? Herinner je je deze uitvinding van professor Barabas? Waarvoor dient die? Kun je ook uitleggen hoe die werkt? Herinner je je nog in welke afleveringen van Suske en Wiske ervan gebruik wordt gemaakt? Kun je daar iets meer over vertellen? Zie ook:

<https://www.deperfectepodcast.nl/informatief/de-15-beste-uitvindingen-van-professor-barabas/>

Afbeelding: *De meest bekende uitvinding van professor Barabas.* (CC-BY-SA)

Bron: <https://suskeenwiske.fandom.com/wiki/Teletijdmachine>

2. Weet je nog wat 'kruistochten' zijn? Kun je die situeren in tijd en ruimte? Deze webpagina kan je daarbij helpen: <https://wikikids.nl/Kruistochten>
3. Als je nu weet wat de kruistochten waren, wat zou dan een 'kinderkruistocht' zijn geweest? Volgens de uitleg die hier wordt gegeven, zou het gaan om een 'mythe'. Wat betekent dat? Zie: <https://wikikids.nl/Kinderkruistochten>

Afbeelding: Fragment van de kaart op de binnenkant van de kaft.

Bron: Eigen foto.

6. Gebruik de volgende informatie bij je lectuur van het boek:

- Dolf wil teruggeflitst worden naar de veertiende juni 212 in Montgivray, in Midden-Frankrijk, waar een riddertornooi plaatsvindt, dat gehouden wordt door de hertog van Dampierre (p. 9). Montgivray is een plaats in de regio Val de Loire, in het centrum van Frankrijk. Vlak daarbij bevindt zich het middeleeuwse kasteel van Sarzay, dat echter niets met het geslacht Dampierre te maken heeft. Het riddertornooi van Montgivray heeft wellicht nooit bestaan.
- Speyer en Spiers (p. 20) zijn allebei benamingen van dezelfde Duitse stad aan de Rijn. De Dom van Speyer (Speyerer Dom) is de grootste bewaarde kathedraal in romaanse stijl ter wereld. Zie: https://nl.wikipedia.org/wiki/Dom_van_Speyer
- Meer informatie over de Duitse 'Kinderkruistocht' (p. 30) vind je hier: <https://nl.wikipedia.org/wiki/Kinderkruistocht>
- 'Godfried van Bouillon' en 'Richard Leeuwenhart' (p. 56) hebben ooit deelgenomen aan een kruistocht, de eerste in 1096 en de tweede in 1189). Zie internet.
- Het 'Zwarte Woud' (p. 89) is een dichtbebost gebergte in Duitsland. Zie: https://nl.wikipedia.org/wiki/Zwarte_Woud
- 'In zijn eeuw had men in jaren van waanzin getracht alle joden uit te roeien.' (p. 79) De eeuw van Dolf is natuurlijk de twintigste eeuw en dit zinnetje is een verwijzing naar de Holocaust, de systematische Jodenvervolging en genocide door de nazi's en hun bondgenoten vóór en tijdens de Tweede Wereldoorlog. Zie: <https://nl.wikipedia.org/wiki/Holocaust>
- De 'Scharlaken Dood' (p. 103): dit is niet de pest, die de 'Zwarte Dood' werd genoemd, maar de infectieziekte roodvonk, waar in de middeleeuwen veel kinderen aan stierven. 'De kinderen zijn vuurrood', staat er in het boek. In de middeleeuwen wisten ze nog niet, hoe ze met deze ziekte moesten omgaan. Zie: [https://nl.wikipedia.org/wiki/Roodvonk_\(ziekte\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Roodvonk_(ziekte))
- 'Want Dolf kwam uit de twintigste eeuw, uit de hoogtijdagen van het opportunisme en het verraad, uit de eeuw waarin een gegeven woord niets betekende, waarin plechtig gezworen eden met het grootste gemak werden gebroken, waarin vriendschap en solidariteit nog slechts bij weinigen te vinden waren.' (p. 145) Het is niet helemaal duidelijk waar dit

op slaat en naar welke feiten uit de twintigste eeuw hier verwezen wordt. Wellicht gaat het om de vele oorlogen, waarin deze verschijnselen vaak voorkwamen. Kun je daarvan zelf ook voorbeelden geven uit de eenentwintigste eeuw?

- De titel van hoofdstuk 10 luidt: 'De Karwendel slaat toe'. De Karwendel is een gebergte in het noorden van de Alpen, dat grotendeels in de Oostenrijkse deelstaat Tirol ligt. Zie:

<https://nl.wikipedia.org/wiki/Karwendel>

Daarna komen de kinderen in het Inndal (p. 219). Zie:

<https://nl.wikipedia.org/wiki/Inndal>

Afbeelding: *De noordzijde van de hoofdkam van de Karwendel tussen de Spritzkarspitze en de Sonnenspitze, met de Laliderer Wanden in het midden.* (CC BY-SA 3.0)

Bron:

https://nl.wikipedia.org/wiki/Karwendel#/media/Bestand:Laliderer_Wand_von_N_H_Q.jpg

- Het kasteel van graaf Romhild van Scharnitz heeft de typische plattegrond van een middeleeuwse burcht. Zie:

<https://nl.wikipedia.org/wiki/Kasteel>

Zie bv. ook de plattegrond van de burcht van Herzele:

https://nl.wikipedia.org/wiki/Burcht_Herzele#/media/Bestand:Plattegrond_Burcht_Herzele.png/2

- Ook op p. 221 vinden we een vergelijking met de twintigste eeuw, waarin dit keer wel vooral parallellen tussen de dertiende en de twintigste eeuw worden getrokken. De verteller betoogt dat er niets nieuws onder de zon is en dat de twintigste eeuw 'niet beter is dan de dertiende, zelfs niet beschaafder'. Kun je daar zelf ook voorbeelden van geven?
- De Brennerpas (p. 224) is een bergpas door de Tiroler Alpen op de huidige grens tussen Oostenrijk en Italië. Zie: <https://nl.wikipedia.org/wiki/Brennerpas>
- Het Gardameer, het grootste meer van Italië, dat Dolf ooit met zijn ouders bezocht heeft, ziet er helemaal anders uit dan in de tijd van Dolf: 'In de twintigste eeuw was dit een uitgebuite streek, overdekt met hotels, campings, souvenirwinkels.' (p. 236) Op *Wikipedia* kunnen we inderdaad lezen: 'Het Gardameer was vooral in de jaren 70 en 80 door industriële lozingen en toeristisch afval zodanig ernstig vervuild geraakt dat het een bedreiging werd voor het toerisme - een belangrijke inkomstenbron rond het Gardameer. Er kwamen grootschalige milieumaatregelen, waardoor het water nu schoner en gezonder is.' Zie: <https://nl.wikipedia.org/wiki/Gardameer>
- Ook de Povlakte is veranderd in de loop der tijden: 'Wat later zou uitgroeien tot de voedselschuur van Italië, was nu niet veel meer dan een dorre vlakte, hier en daar opgeluisterd door een stadje met akkers en boomgaarden, die als oasen uit het saaie landschap oprezen.' (p. 238) Zie: <https://nl.wikipedia.org/wiki/Povlakte>
- Cremona (p. 244) is een stad in Lombardije, middenin de Povlakte en gelegen aan de Po. Zie: [https://nl.wikipedia.org/wiki/Cremona \(stad\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Cremona_(stad))
- Bij een blindedarmonsteking (p. 247) is een operatie noodzakelijk. Toen die operatie nog niet mogelijk was, gingen de mensen er meestal aan dood. Dat was in de middeleeuwen ook nog het geval.
- Genua was in de middeleeuwen 'de machtigste, rijkste en best verdedigde stad aan de Middellandse Zee' (p. 253), 'in 1212 nog machtiger dan het snel groeiende Venetië of het aloude Pisa' (p. 254). Over de geschiedenis van deze stad kun je hier meer lezen: [https://nl.wikipedia.org/wiki/Cremona \(stad\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Cremona_(stad))
- 'Geloof kan bergen verzetten, maar niet de Middellandse Zee', staat er op p. 257. Dit is een woordspeling met de uitdrukking 'het geloof kan bergen verzetten', afkomstig van Sint-Paulus, die betekent: met de kracht van het geloof kun je aan veel problemen het hoofd bieden.

- 'Wat er gebeurde er met de kinderen die in Marseille scheep gingen' (p. 260): dit is een verwijzing naar de eerste kinderkruistocht, die vertrok uit Frankrijk. Ook deze kruistocht is een mythe. Zie: <https://nl.wikipedia.org/wiki/Kinderkruistocht>
 - 'In het begin van de dertiende eeuw was Pisa een wereldstad, machtiger dan Florence, groter dan Rome, drukker dan Genua.' (p. 309) Over de geschiedenis van Pisa kun je hier meer lezen: [https://nl.wikipedia.org/wiki/Pisa_\(stad\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Pisa_(stad))
 - Het meer van Trasimeno (p. 311). Zie: [https://nl.wikipedia.org/wiki/Pisa_\(stad\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Pisa_(stad))
 - Malaria (p. 329) is een infectieziekte, die op mensen overgebracht wordt door muggen. Zie: <https://nl.wikipedia.org/wiki/Malaria>
 - Sint-Nicolaas van Bari (p. 335): een heilige waarrond heel wat legenden zijn ontstaan, maar dat heeft er niet toe geleid, dat zijn bestaan ooit in twijfel is getrokken. Zie: https://nl.wikipedia.org/wiki/Nicolaas_van_Myra
7. Kun je na de lectuur van het boek de titels van de hoofdstukken verklaren? Op die manier krijg je een perfecte samenvatting van de gebeurtenissen.

Hoofdstuk 1. De grote sprong

Hoofdstuk 2. Gestrand!

Hoofdstuk 3. Het noodweer

Hoofdstuk 4. De koning van Jeruzalem

Hoofdstuk 5. Gevaarlijke zwijnenjacht

Hoofdstuk 6. Het wonder van de broden

Hoofdstuk 7. Gevecht tegen de Scharlaken Dood

Hoofdstuk 8. Beschuldigd van ketterij

Hoofdstuk 9. Het volksgericht

Hoofdstuk 10. De Karwendel slaat toe

Hoofdstuk 11. De kinderroof

Hoofdstuk 12. Aanval van demonen

Hoofdstuk 13. De tocht door de Alpen

Hoofdstuk 14. De slag op de Powlakte.

Hoofdstuk 15. Het testament van Carolus

Hoofdstuk 16. Eindelijk: de zee!

Hoofdstuk 17. De samenzwering op het strand

Hoofdstuk 18. De afrekening

9. Eerste subthema: de rol van de godsdienst in de middeleeuwse maatschappij.

- Op bijna elke bladzijde van het boek vinden we daarover informatie. De middeleeuwers vertrouwden volledig op God. Als er iets fout ging in het leven, dan was dat altijd de wil van God. Dat geloof hield hen braaf en gevangen in hun positie. Ze waren niet geneigd om in opstand te komen tegen de verdrukkers en lieten zich een heleboel onrecht welgevallen. Ze hadden er vertrouwen in, dat God in het hiernamaals de goeden zou belonen en de kwaden zou straffen en vonden het niet nodig om te vechten voor rechtvaardigheid in de maatschappij.
- Het duidelijkst komt deze middeleeuwse maatschappijvisie tot uiting in het proces, dat wegens ketterij tegen Dolf wordt ingespannen. Zie hoofdstuk 9. Het volksgericht. ('Gericht' betekent: rechtbank.) Waarvan wordt Dolf precies beschuldigd? Hoe verloopt het proces?

10. Tweede (actuele) subthema: mensensmokkelaars en kindvluchtelingen.

- De kinderen zijn door twee valse monniken met slechte bedoelingen naar de kruistocht gelokt. Het was hun bedoeling dat ze in Genua naar de haven gebracht werden om ze op schepen naar Noord-Afrika te voeren, waar ze dan als slaven verkocht zouden worden. Hetzelfde gebeurde eerder tijdens de kinderkruistocht van Marseille. Ook daar was het de bedoeling de kinderen op schepen naar Tunesië te brengen, waar ze als slaven aan de Arabieren verkocht zouden worden. Maar die schepen vergingen en alle opvarenden verdronken. (p. 262)
- Een en ander doet denken aan de vele kinderen, die vandaag de dag vaak helemaal alleen op de vlucht zijn voor de armoede en het geweld in hun land, en aan de hedendaagse mensensmokkelaars, die vluchtelingen, asielzoekers en migranten tegen betaling in landen van de EU of in het Verenigd Koninkrijk proberen binnen te smokkelen. Dat gebeurt vaak met gevaar voor het leven of de gezondheid van de migranten. Als de illegale

smokkel mislukt, bekopen de vluchtelingen hun reis soms met de dood, bv. als de boten waarmee de overtocht wordt georganiseerd op zee vergaan. Dat gebeurt geregeld op de Middellandse Zee of op het Kanaal. Tijdens de afgelopen tien jaar zijn zo'n 36.000 migranten ('bootvluchtelingen') op zee verdronken, vooral op de Middellandse Zee, waarop velen vanuit Afrika het Europese vasteland proberen te bereiken.

- Er zijn opvallende overeenkomsten tussen de kinderen van de kinderkrustochten uit de dertiende eeuw en de hedendaagse bootvluchtelingen. Maar er zijn natuurlijk ook grote verschillen. Kun je die verschillen in de onderstaande tabel invullen?

Kinderen uit de dertiende eeuw	Hedendaagse bootvluchtelingen
-	-
-	-
-	-
Enz.	Enz.

Afbeelding: Een groep bootvluchtelingen wordt gered bij Malta in oktober 2013. (Publiek domein)

Bron:

[https://nl.wikipedia.org/wiki/Europese_vluchtelingencrisis#/media/Bestand:Distressed persons are transferred to a Maltese patrol vessel..jpg](https://nl.wikipedia.org/wiki/Europese_vluchtelingencrisis#/media/Bestand:Distressed_persons_are_transferred_to_a_Maltese_patrol_vessel..jpg)

11. Derde (actuele) subthema: vriendschap en liefde.

- Tijdens het laatste gesprek met Dom Thaddeus zegt Dolf dat hij veel geleerd heeft van de monnik, met name 'Goedheid. Liefde voor de medemens. Trouw'. (...) En die liefde hebben we vergeten in latere eeuwen, dacht de jongen. Nee, niet helemaal. In de twintigste eeuw hebben de mensen een heel stelsel van sociale wetten opgebouwd, waardoor zieken, armen en invaliden niet langer van honger omkomen, zoals nu. Maar wat hebben we met de liefde gedaan? Met die eenvoudige, bijna sluwe liefde van Dom Thaddeus. Die hebben we vergeten en vervangen door formulieren in vijfvoud.' (p. 357-358)
- Ben je het eens met de woorden van Dolf? Vind je dat er in onze tijd nog altijd veel liefde, solidariteit en trouw bestaat of vind je dat we die menselijke waarden vandaag de dag verwaarlozen? Geef voldoende argumenten en concrete voorbeelden om je mening te bewijzen.

12. Hieronder vind je een lijst van de belangrijkste personages, die naast Dolf Wega, die ook Rudolf van Amstelveen wordt genoemd, in het boek optreden. Kun je aangeven wie je daarvan het meest sympathiek vindt en voor wie je de minste sympathie hebt? Denk goed na, want je moet je keuze kunnen toelichten met concrete gebeurtenissen uit het boek, die geleid hebben tot die keuze.

- Leonardo Fibonacci van Pisa
- Mariecke
- Hilde
- Carolus
- Peter
- Bertho
- Nicolaas
- Fredo
- Peter
- Frank
- Thiess
- Dom Anselmus
- Dom Johannis
- Dom Thaddeus

- Dr. Simiak
- Dr. Kneveltoer
- Dr. Wega

N.B. Een interessant weetje in verband met Leonardo vinden we op *Wikipedia*. In het begin van het verhaal ontmoet Dolf de jonge student Leonardo Fibonacci uit Pisa. Dolf redt diens leven, als struikrovers hem overvallen. Ze worden meteen vrienden. Volgens het boek zou Dolf aan Leonardo de Arabische cijfers (1,2,3,4,5,6,7,8,9,0) geleerd hebben (p. 23). Maar dat is een anachronisme, iets wat niet past in de beschreven tijd van het boek. De geschiedenis leert immers dat Fibonacci de Arabische cijfers al vóór 1212 tijdens een reis had leren kennen van Arabische handelaren. Bovendien publiceerde hij in 1202 al een boek, waarin hij dit cijferstelsel in Europa introduceerde. Voor die tijd kende men alleen het systeem van de Romeinse cijfers, dat veel ingewikkelder was. Met het decimale systeem van de tien Arabische cijfers was het mogelijk om ieder denkbaar getal op te schrijven. Je vraagt je natuurlijk af waarom Thea Beckman deze historische fout in haar boek heeft opgenomen. Het antwoord is eenvoudig: ze wilde er op die manier voor zorgen dat Dolf een aanwijsbaar spoor in de middeleeuwse geschiedenis zou achterlaten. Zie: <https://nl.wikipedia.org/wiki/Fibonacci>

13. Het boek beoordelen.

- Als je het boek hebt gelezen, kun je daarop reageren door een oordeel over het boek te geven. Vond je het boek leuk, spannend, herkenbaar, geloofwaardig enz.? Hieronder vind je een aantal criteria, waarmee je je beoordeling gemakkelijker met argumenten kunt staven en over je beoordeling van gedachten kunt wisselen met andere lezers.
- Lees eerst de onderstaande criteria aandachtig en ga na of je alles goed begrijpt. Vraag eventueel uitleg aan je leraar. Daarna kun je kruisjes plaatsen: een kruisje in de linkermarge als je het eens bent met wat in de linkerkolom staat of een kruisje in de rechtermarge als je het eens bent met wat in de rechterkolom staat.

Algemene indruk

Het verhaal heeft me geboeid. Ik vond het fascinerend en aangrijpend.	Het verhaal boeide me niet. Ik vond het saai en vervelend.
Ik voelde me er goed bij.	Ik voelde me er niet goed bij.

Onderwerp

Het onderwerp sprak me sterk aan. Ik vond het interessant.	Het onderwerp sprak me niet aan. Ik vond het niet interessant.
Ik heb iets geleerd en mijn kennis vergroot.	Ik heb niets bijgeleerd. Ik stak er niets van op.

Personages

Ik heb meegeleefd met Dolf. Ik zou best wel willen zijn zoals hij.	Ik was niet onder de indruk van Dolf. Ik keek niet naar hem op.
Dolf denkt en spreekt zoals andere jongens van zijn leeftijd.	Dolf is te jong of te oud voor wat hij doet en zegt.
Ik herken de gevoelens van Dolf. Zo voelt iemand zich echt in die omstandigheden.	De gevoelens van Dolf zijn niet echt, maar flauw of overdreven.
Ik vind ook de andere personages herkenbaar. Ze zijn niet alleen maar goed of slecht, maar hebben goede en slechte momenten.	Ik vind ook de andere personages ofwel helemaal goed ofwel helemaal slecht. Ik herken ze niet als echte mensen.
Ik kijk naar het verhaal door de ogen van Dolf zelf en leer hem op die manier goed kennen.	Ik kijk naar het verhaal door de ogen van een verteller, die niet in de huid kruipt van Dolf.
De personages zijn geen stripfiguren, maar levende, echte en unieke mensen. Ik kan niet altijd voorspellen hoe ze zich zullen gedragen	De personages zijn meer stripfiguren dan mensen. Hun gedrag is voorspelbaar. Ze gedragen zich altijd op dezelfde manier.

Geloofwaardigheid

Het verhaal is geloofwaardig, levensecht, realistisch. Zo kan het allemaal echt gebeurd zijn.	Het verhaal is niet geloofwaardig, maar gezocht, overdreven. Ik geloof niet dat dit echt gebeurd is.
---	--

Opbouw

Het verhaal is goed opgebouwd en duidelijk. De delen hangen goed samen. Ik kan het verhaal goed volgen.	Het verhaal is onduidelijk, verward, onsamenhangend. Ik kan het niet goed volgen en raak de draad kwijt.
Het verhaal bevat hoogte- en dieptepunten. De climax komt telkens op het juiste moment.	Het verhaal gaat te traag naar een hoogtepunt. De climax komt te vroeg of te laat.
De verteller kan de spanning goed doseren. Het verhaal hield me voortdurend in zijn greep.	Het verhaal is niet spannend genoeg. De afloop was te voorspelbaar.
Het verhaal is lang genoeg en het slot is passend bij het verhaal.	Het verhaal duurt te lang. Het slot stelt me teleur.
Er is een goede afwisseling van beschrijvingen en dialogen, van actie en rustige momenten.	Er zijn te veel beschrijvingen en te weinig dialogen. Er is te veel of te weinig actie.
Het verhaal is helemaal niet oppervlakkig. Ik heb genoten van de details. De verteller legt alles goed uit.	Het verhaal is oppervlakkig. De verteller gaat over alles te vlug heen en geeft onvoldoende uitleg.

Taalgebruik

De zinnen lezen vlot. Ik hoef niet veel inspanning te doen om ze te kunnen volgen.	De zinnen zijn moeilijk en stroef. Ik moet voortdurend herlezen om goed te kunnen volgen.
De woorden zijn goed gekozen en gemakkelijk te begrijpen. Ik hoef haast geen woorden op te zoeken.	De woorden zijn vaak ongewoon en moeilijk. Ik kan de betekenis niet uit de context afleiden.

Originaliteit

Het verhaal is nieuw voor mij, origineel en verrassend.	Het verhaal is niet nieuw voor mij, maar overbekend en afgezaagd.
Ik kan genieten van de fantasie van de verteller. Het verhaal doet mijn verbeelding werken.	De verteller heeft te weinig fantasie. Het verhaal spreekt mijn verbeelding niet aan.

Herkenbaarheid (overeenkomsten met mijn gedachten of gevoelens)

Ik herken veel van mezelf in het verhaal en in de personages. Er	Ik herken niets van mezelf in het verhaal en in de hoofdfiguur. De
--	--

worden normen en waarden in gepropageerd, die ook de mijne zijn, bv. eerlijkheid, vriendschap, trouw enz.	normen en waarden in het boek zijn niet de mijne, bv. geweld, onverdraagzaamheid, discriminatie enz.
De verteller geeft volgens mij een juiste voorstelling van zaken, een eerlijk en juist beeld van mensen en dingen.	De verteller geeft volgens mij een onjuiste of onvolledige voorstelling van zaken en een vertekend beeld van mensen en dingen.

Als je de kruisjes hebt geplaatst volgens jouw mening, kun je die als basis gebruiken voor je eigen oordeel, dat je daarna kunt uitschrijven in een beoordelingstekst of kunt gebruiken voor een gedachtewisseling met andere leerlingen. Als je bv. dit boek zou willen aanraden aan een vriend of vriendin, wat zou je dan de sterke en de zwakke kanten van het boek willen noemen? Denk erom dat je alle uitspraken moet toelichten en bewijzen met concrete voorbeelden uit het boek.

14. Het boek werd met succes in het Engels verfilmd onder de titel *Crusade in Jeans* in 2006. Voor een samenvatting van de film en een lijst van de verschillen tussen boek en film kun je dit lemma op *Wikipedia* raadplegen:

[https://nl.wikipedia.org/wiki/Kruistocht_in_spijkerbroek_\(film\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Kruistocht_in_spijkerbroek_(film))

15. In de film worden een aantal zaken die voor eenentwintigste-eeuwse kinderen niet meer herkenbaar zijn 'gemoderniseerd'. In het boek beschikt Dolf alleen over zijn horloge (zie de tekening op de kaft van het boek). In de film neemt hij ook een iPod mee naar het verleden en heeft hij speciale DNA-pillen nodig om te kunnen overleven in de middeleeuwen. Deze 'gemoderniseerde' Dolf is in feite alweer achterhaald. Vandaag de dag zou hij beschikken over een iPhone of een Smartphone, waarmee hij dankzij de internetverbinding ook gebruik zou kunnen maken van een GPS-systeem om de beste route naar Genua te kunnen volgen. Denk eens na over hoe een eenentwintigste-eeuwse Dolf eruit zou kunnen zien en waarover hij allemaal zou kunnen beschikken.

